Ярема відімкнув ключем вхідні двері й увійшов до кімнати. Кімната пахла дивно і трохи по-чужому. Альма принюхувалась до всього, ніби потрапила сюди вперше, і дивилась на хлопця чорними, запитливими очима. Ярема потріпав її по густій сіруватій шерсті:

— Ну, ну, Альмо, не сумуй. Скоро ми всі сюди повернемось. Сімнадцятого маму випишуть з лікарні, а потім і тато з відрядження повернеться...

Ярема зірвав з календаря кілька листків, і йому здалось, що до сімнадцятого залишилось тепер значно менше, ніж хвилину тому. Потім він полив квіти у вазонах, бо земля засохла й порепалася, стер долонею пил зі столу, провів пальцями по корінцях книжок, що стояли на стелажі, поправив мамину фотографію у гарній інкрустованій рамці. Мама усміхалась весело, ніби хотіла підбадьорити сина. Ярема ліг на диван і став дивитися на мамину фотографію. Альма примостилась на килимку, поклавши голову на лапи, й сторожко ворушила вухами.

Ярема знов порахував дні до сімнадцятого — часом йому здавалося, що він помилився в рахунку і чекати треба довше. Двічі на тиждень він вкидав у поштову скриньку мамині бадьорі листи до тата —. вона їх написала наперед і кілька, бо знала, що їй робитимуть операцію, але не хотіла повідомляти про це татові, аби він не хвилювався й міг спокійно працювати. Отож Ярема кидав у скриньку давно написані листи, а сам після школи біг до мами в лікарню, він слав у палаті три ночі підряд після того, як мамі зробили операцію, нікому й ніколи не дозволяли такого, але Ярема так довго просив, що йому врешті-решт дозволили, аби лиш лікарі не знали — він вибирався з лікарні вдосвіта, і тільки вже на уроках відчував, як йому хочеться спати, бо вночі він щомиті схоплювався послухати, чи мама дихає, змащував їй губи ложечкою, змоченою у воді з цитриновим соком, бо мамі не дозволяли пити після операції, у нього самого уста сохли й боліли, ніби і його гарячка палила, а голова була важка й усякі сумні думки докучали хлопцеві. Однак тепер усе вже було гаразд і сімнадцятого мама прийде додому. Коли мама лягала на

операцію, вона попросила свою співробітницю Ірину Петрівну, щоб та прийняла до себе Ярему — ну, звичайно, й Альму. Ярема сподівався, що Ірина Петрівна відмовиться — удвох з Альмою вони займали б занадто багато місця в чужій квартирі, але Ірина Петрівна погодилась, вона не сказала ані слова проти, і Альма спала тепер у коридорі, вона розтягалась там від стіни до стіни, і через неї доводилось переступати кожному, хто хотів пройти коридором. Ярема спав у кімната Ігоря — сина Ірини Петрівни, та кімната здавалась йому чужою й незатишною, як випадкове вагонне купе.

Вранці Ірина Петрівна вставала раніше від усіх, вона готувала сніданок, Яремі давала мало не щодня смажену яєшню з цибулею, мама сказала їй, що Ярема любить прирум'янену злегка цибулю, і Ірина Петрівна запам'ятала це, вона мало що не до кожної страви давала тепер ту рум'яну цибулю, і завжди питала, чи Яремі смакує. Обличчя в неї при тому було добре й ласкаве. Ярема говорив, що йому страшенно смачно, що ніколи нічого смачнішого не їв, хоч насправді йому було зовсім байдуже, що їсти.

— Вже, мабуть, треба йти,— сказав до Альми хлопець.— Знову Ірина Петрівна буде докоряти, що ми світами блукаємо. Покажись-но, яка ти після того купання в озері.

То тільки назва така була — озеро, а насправді те озеро виглядало, наче калабаня, зелена від твані й намулу, однак Альмі подобалось вибрьохуватись у тому озері, і Ярема мусив завжди відчищати її від водоростлів.

Ярема йшов до Ірини Петрівни і знав наперед, як зараз усе буде: вона поставить перед ним тарілку з борщем і буде дивитись добрими, аж теплими очима, і треба весь час відвертати погляд, аби не бачити тої жалісливої доброти, бо інакше сам собі будеш здаватися зовсім нещасним і самотнім. А потому Ірина Петрівна погладить по голові, як малу дитину, і буде говорити про свого Ігоря — який він у неї ласкавий, наче дівчинка, який делікатний і безпомічний, і через те у нього нема

справжнього товариша. Коли Ігор був зовсім малий, Ірина Петрівна скликала до хати цілий гурт дітей, пекла для них пиріжки, частувала — діти за обидві щоки наминали пиріжки, бавились Ігоревими іграшками, а потім ішли собі додому і вдруге не приходили чомусь самі, аж поки Ірина Петрівна знову починала їх запрошувати до сина.

Яремі було жаль тоді Ігоря, хоч він не любив дивитись, як Ігор підлещується до матері, коли хоче щось попросити, як вуркоче при тому тихеньким, солодким голосом. Здається, якби він попросив для себе Місяць замість тарілки — то Ірина Петрівна наступного ж дня поставила б перед ним на стіл той Місяць.

— Я б так хотіла, аби ви потоваришували,— признавалась Яремі Ірина Петрівна,— саме такий друг йому потрібний — ось такий розумний, витриманий і самостійний хлопець.

Ярема дивувався з такої характеристики — мама й тато завжди дорікали, що він занадто розбишакуватий і не вміє дати собі сам ради — але хтозна, може, кожен по-своєму розуміє такі речі, і Ярема ніяково відповідав Ірині Петрівні.

— Чого ж, ми з Ігорем не сваримося, ми...

— Так, так,— кивала головою Ірина Петрівна.— Я дуже хочу, щоб ти був його приятелем.

Ігор ходив до школи у другу зміну, він повертався додому увечері й відразу починав оповідати, як його хвалили, а інших — ганили. Яремі те було зовсім нецікаво, він брався до книжок чи виходив погуляти з Альмою і при тому думав, як він може виконати прохання Ірини Петрівни і стати Ігоревим другом. Ярема вигадував усілякі способи — наприклад, можна було б витягнути Ігоря з води, якби той раптом надумав десь тонути, або розв'язувати замість нього задачі, або ж подарувати йому щось незвичайне. Але всі ті проекти нікуди не годились, Ігор не збирався

тонути, задачі розв'язував сам, а все незвичайне, чого б він міг запрагнути, йому негайно добувала Ірина Петрівна. От хіба що, може, Альму віддати? Але ж ні, на таке Ярема б не згодився, та й Альма, очевидно, також.

Ярема виносив на прохання Ірини Петрівни відро з сміттям, бігав по хліб, старанно витирав ноги об килимок і вмивався вранці холодною водою, як казала Ірина Петрівна, але не міг вигадати нічого такого, аби стати другом Ігоря. Досі в нього це виходило з усіма іншими хлопцями легко й просто, він навіть не розмірковував над тим, що треба робити, аби з кимось потоваришувати, а тепер йому навіть смачні пиріжки, якими годувала їх Ірина Петрівна, нагадували чомусь дітей, яких вона скликала колись до малого свого Ігорка. Звичайно, смішно було б думати, що його, Ярему, частують пиріжками задля того, аби він став другом Ігоревим, і Ярема не думав так, тільки пиріжки ті під лагідним, добрим поглядом Ірини Петрівни зовсім не смакували, і Ярема аж винним у чомусь почував себе.

Час до сімнадцятого тягнувся страшенно довго, наче безпросвітна полярна ніч, Ярема сидів у мами в лікарні, коли були прийомні дні, аж поки медсестра не приходила й не казала, що час уже б і додому йти, Ярема ще з порога озирався, і мама усміхалась йому, була вона вихудла і зовсім бліда, і руки її здавались вузенькими, майже дитячими, і в густому маминому волоссі, темному і м'якому, Ярема раптом побачив сивину, і від того йому аж у серці щось защеміло, бо досі ніколи не спадало на думку, що мама може стати... ну, стати немолодою. Він нічого не сказав їй, він частував її пиріжками й компотами Ірини Петрівни, мама сміялась:

— Ох, як я це все з'їм, то потім не втиснусь у свої сукні, доведеться нові шити!

Страшно важко було дочекатись, коли вже нарешті настане сімнадцяте, і маму випишуть з лікарні, і вона одягне свою сукню, оту світлу, з вишивкою на рукавцях — замість цієї остогидлої лікарняної сорочки.

Якогось дня Ірина Петрівна сказала, що в Ігоря незабаром день народження, він запросив хлопців зі свого класу, і якщо Ярема хоче, то може й своїх товаришів покликати, щоб було веселіше. Знову Яремі майнула думка про малих дітей і солодкі пиріжки, але то було дурне, він знав, що Ірина Петрівна просто дуже добра і ладна цілий світ частувати своїми пиріжками.

Було йому тільки дивно, що день народження може стати справжнісінькою і дуже складною проблемою. Найголовнішим, здавалось, було, де його відзначати. Ірина Петрівна й Ігорів тато хотіли, аби все влаштувати вдома: стіл з наїдками, за столом Ігоркові однокласники, повнісінька хата однокласників, скільки вміститься,— а Ігор би в центрі, і всі б його вітали, і були б подарунки від друзів.

Ігор же терся об материну щоку і все скиглив і скиглив, що він так не хоче, краще, коли б у лісі, розклали б вогнище і розігріли б шашлики, і не обов'язково матері й батькові їхати до лісу, навіть не треба їхати,— всі тоді почуватимуть себе дорослими, зовсім дорослими. Поволі Ірина Петрівна приходила до думки, що, може, син має рацію, нехай справді їдуть до лісу, так буде краще, романтичніше, незвичайно — нехай таки й справді їдуть, коли дитина так того хоче. Врешті-решт, це ж таки його день народження, і має бути так, як він того хоче.

— Ну, гаразд, я ще подумаю,— сказала Ірина Петрівна.

Увечері, лягаючи спати, Ігор сказав:

— Коли мама каже — "подумаю" — значить, все буде гаразд!

Ярема здивувався: звичайно Ігор майже миттю засинав, ніяких розмов у них ніколи не велося, а тепер Ігор раптом надумав побалакати перед сном.

— Нехай знають! Ти побачиш — я влаштую такий день народження, справжнісінький день народження — вони всі луснуть від заздрості.

Хто мав луснути — Ігор не пояснював, Ярема ж не став допитуватись, бо його зовсім не обходили люди, які могли луснути від заздрості, та ще й з такого марного приводу.

— Знаєш, як ми це все зробимо? Мама м'ясо засмажить удома, а там розкладемо багаття, на металевих шомполах шашлики — розігріємо, ще також привеземо до лісу повний кошик усіляких інших страв... Знаєш, я сам дещо зможу докупити — у мене досить грошей — і роздобути ще можна. Бачив коли-небудь — пляшки порожні валяються? Нащо ж їм валятись — треба підняти й здати, і вже копійка в кишені...

Коли хтось так щиро у чомусь звіряється, то це, мабуть, якраз та мить, коли можна розпочинати дружбу, але Яремі захотілося повернутись до Ігоря спиною й удати сонного. А ще більше хотілося сказати щось дуже образливе, від чого Ігор замовк би отак, з розкритим ротом. Ярема й сам не знав, у чому річ, врешті-решт, хто з хлопчаків не здавав отих порожніх пляшок, коли часом таки бракувало десяти — п'ятнадцяти копійок на кіно чи на морозиво, а, однак, тут його раптом щось обурило, і він би сказав кілька злих слів Ігореві, от тільки все чомусь пам'яталося прохання Ірини Петрівни — бути Ігореві другом, а Ярема не знав, чи злі слова входять в поняття "друг" у розумінні Ірини Петрівни.

Заплющивши очі, Ярема знову почав рахувати, скільки часу лишилось до сімнадцятого.

День народження випав у неділю. Рано-вранці хлопці взяли величезні рюкзаки, Ярема тихенько погукував на Альму, щоб не розглядалася довкола, а йшла поважно і спокійно, як і належить такому величезному і мудрому псові.

Небо було чисте, сонце світило — як на замовлення для нашого іменинника,— сказала Ірина Петрівна.

На автобусній зупинці стояли троє Яреминих товаришів. Як і домовлялися, вони взяли триніг, казанок та вудочки. Вирішили їхати до такого місця, де можна половити рибу. Прикусивши губу, Ігор пішов назустріч хлопцям.

— Знайомтесь,— сказав Ярема, і хлопці по-дорослому потиснули одне одному руки.

— Раз, два, три, чотири, п'ять,— порахував усіх Ігор.— Що ж, по два шашлики на кожного. Хто не прийшов — нехай тому гірше й буде.

Він засміявся, він весь час намагався удавати веселого, хоча Ярема розумів, що в таких от випадках у людини навряд чи може бути гарний настрій.

Чекали ще трохи. З Ігоревого класу ніхто не прийшов. Ігор усміхався, але при тому весь час закушував губу. Ярема думав, що ті хлопці, мабуть, не хотіли луснути від заздрості і тому не прийшли.

— Що ж,— сказав Ігор,— час би вже їхати.

І коли він так сказав, на автобусній зупинці з'явилась дівчинка. Яремі навіть здалось, що вона весь час тут десь поблизу стояла, тільки не відважувалась підійти. Була це зовсім звичайна, майже непримітна дівчинка. Вона не пробувала удавати з себе кіноактрису, як деякі роблять, хоч кіноактрисами їм напевно ніколи не стати. Зовсім звичайна була" дівчинка — коса зі стяжкою, родима плямка над губою — така темна, що не помітити її не можна, спідниця широка, як у циганочки, і голуба блузка. Така чистесенька, свіжа, ніби от щойно відпрасована. В руках дівчинка тримала букет. Величезні гарні квіти з рожево-фіолетовими, мов підсвіченими знизу пелюстками, і від цих квітів

розливалося на обличчі дівчинки ясне світло, і вся вона здавалася ще чистішою і яснішою.

Вона підійшла до гурту хлопців і сказала:

— О, Ігор, добрий день! Куди це ти зібрався?

Ярема чомусь подумав, що питає вона, аби якось

заховатись за тим запитанням, аби ніхто не зміркував, що вона тут з якимось наміром, а не випадково; насправді ж вона все ніби знала — і про день народження, і про те, куди зібрався Ігор.

— Хм,— сказав Ігор і зміряв її поглядом так, ніби це була не дівчинка, а несподівана вибоїна під колесами велосипеда.— Хм, а що, тебе це обходить?

Хлопці ззирнулися між собою. Ярема сказав:

— То Ігор соромиться признатись — у нього сьогодні день народження, з цього приводу ми їдемо в ліс шашлики смажити.

— Славно як! — сказала дівчинка й усміхнулась. Зуби вона мала білі й гарні, і усміхалась також гарно.— В такому разі... вітаю тебе з днем народження.

— Якось би й без того обійшлося,— буркнув Ігор.

Дівчинка все ще усміхалась, ніби не хотіла звертати уваги на те Ігореве буркотіння.

— Хочеш, я подарую тобі цей букет? — сказала вона й простягнула магнолії хлопцеві.

На кожному слові дівчинка затиналась, вимовляла слова поволі, ніби в темноті йшла навпомацки, вона при тому ні на кого не дивилась, і обличчя в неї зробилося зовсім бліде.

— Пхе,— сказав Ігор,— що ж я з тим віником у лісі робитиму? На розпал же під шашлики таке зілля не годиться!

— Та ні,— сказала дівчинка.— Який же віник? Це магнолія. У нас у садку біля дому зацвіла. Славно так. Учора ще жодної квітки не було, а сьогодні вранці — вся в білому. Гарно так!

— Ну, то й носи при собі ту гарноту, а нам ніколи, нам треба до лісу, на шашлики — правда, хлопці?

Потім Ярема Думав, що треба було відразу сказати щось — або ж нехай дівчинка з ними їде, коли хоче, або ж — що вони ніяких шашликів не потребують і поїдуть самі собі кудись по рибу,— одним словом, треба було щось сказати. Але ніхто нічого не сказав, хлопці сіли в автобус, вони їхали до лісу відзначати день народження по-дорослому, а на зупинці залишилась дівчинка в голубій блузці.

Хлопці сиділи на галявині. Назносили сухого галузяччя, палили ватру, розіклали триніг. Над головами бриніло прозоре, молоденьке зовсім листя, метрів за триста текла річка. Шашлики смажились і мали бути дуже смачні й соковиті. Все йшло ніби так — І все якось не так. Чогось бракувало, тільки дуже важко було визначити — чого ж таки бракує.

Ігор спритно повертав шашлики над вогнем, можна було подумати, що він усе життя лишень тим і займався, що пильнував шашлики, аби не підгоріли. Дивився на хлопців тепер уже по-справжньому весело і говорив:

— А це, може, й на добро, що більше ніхто не прийшов. М'яса нам більше буде. Та й вони всі нудні страшенно, вони собі навіть не уявляють,

який може бути день народження — справжній, у лісі,— не якийсь там дитячий ранок з татком і мамою за ручку. Вони б до такого навіть не додумалися.

Ярема дивився на молоденьке листя над головою. Решта хлопців копирсались біля вудочок.

— Що то за дівчина була? — запитав Ярема.

— Ота, на зупинці? Та так, одна, з нашого класу. Бігає за мною, ніде від неї проходу нема.

— Треба було її з нами покликати.

— Ну, ще чого! Дівчиська нам бракувало! Хіба вона розуміється на шашликах?

— Добре, хоч ти розумієшся,— сказав Ярема і встав. Альма десь відбігла, хлопець свиснув, прикликаючи її.— Знаєш, я вже нагостювався. Я вже піду,— сказав Ярема.

Ігор забув обертати шашлики, хлопці здивовано глянули на товариша.

— Та ти що? — запитав один з них.— Чи тобі в голові перевернулось? Ніби й сонце не дуже пече! Невже справді хочеш іти?

— Він жартує! — сказав Ігор і знову закусив губу.

— Ти що, Яремо? — дивувалися хлопці.— Глянь, які шашлики рум'яні! Вже майже засмажилися!

— Я справді нагостювався,— стенув плечима Ярема.— Ви зоставайтесь, хлопці, чого вам через мене від шашликів відмовлятися? — він знову свиснув на Альму, вона підбігла й чекала, що то надумається робити Ярема.

А він поволі рушив стежкою, Альма ще трохи постояла, принюхуючись до знадливого запаху смаженого м'яса, а потому таки побігла услід за господарем.

Ярема знав, що хлопці почувають себе ніяково — він їх сюди спровадив, а сам пішов геть, але ж вони вже не маленькі, вони прийшли відзначити день народження по-дорослому, то й нехай самі тепер роблять, як знають. То тепер їхня справа, вони з Ігорем познайомилися, нехай самі роблять, як знають. Ті думки, однак, не вспокоювали Ярему, він не знав, добре чи погано вчинив, покинувши товариство, та залишатись йому зовсім не хотілось.

Найгірше було те, що все якось доведеться пояснити Ірині Петрівні,

Ярема йшов стежкою і не знав, як пояснити Ірині Петрівні, чому образив Ігоря, чому пішов геть. І знову рахував дні до сімнадцятого і жалкував, що не відважиться забрати Альму й валізку І піти додому, доведеться ще кілька ночей спати з Ігорем в одній кімнаті, і їсти пиріжки, і все якось пояснити добрій Ірині Петрівні.